

УДК 336.71

К. М. Бреус,
студентка,

Інститут післядипломної освіти Київського національного університету імені Тараса Шевченка

АНАЛІЗ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

K. Breus,

the student, the Institute of Continuing Education of Kyiv National Taras Shevchenko University

THE ANALYSIS PROFITABILITY OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE

У статті розглянуто питання фінансового стану Національного банку України на сьогодні, з метою, визначення можливостей повноцінного виконання покладених на нього функцій.

Показники рентабельності — основні індикатори фінансового стану суб'єкта господарювання. Саме тому, було проведено порівняльний аналіз за останні п'ять років головних показників, що характеризують рентабельність банківської діяльності (ROE, ROA).

The article deals with the issue of the financial statement of the National Bank of Ukraine as of today, in order to define the opportunities of the full performance of its functions.

The indicators of Profitability are the key indicators of financial statement of the entity. Therefore, a comparative analysis of the main indicators characterizing the profitability of banking (ROE, ROA) was conducted over the past five years.

Ключові слова: Національний банк України, НБУ, рентабельність, ROE, ROA.

Key words: the National Bank of Ukraine, the NBU, the profitability, ROE, ROA.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Національний банк є юридичною особою, на яку впливають, насамперед, фінансові та економічні чинники. Серед останніх подій в світі найбільшою загрозою для економіки країни стала глибока банківська криза 2008—2009 рр., яка суттєво вплинула і на Національний банк України. Саме наслідки цієї кризи і є основною проблемою сучасності.

ЦІЛІ СТАТТІ

Цілі статті: дослідити фінансовий стан Національного банку України на сьогодні за допомогою показників рентабельності; проаналізувати наслідки зовнішньої фінансової кризи для банківського сектору; оцінити ефективність діяльності Національного банку України за останні 5 років.

Національний банк України (далі НБУ) є центральним банком України, особливим центральним органом державного управління, юридичний статус, завдання, функції, повноваження і принципи організації якого визначаються Конституцією України, Законом України "Про Національний банк України" та іншими законами України.

Національний банк є економічно самостійним органом, який здійснює видатки за рахунок власних доходів у межах затвердженого кошторису, а у визначених Законом України "Про Національний банк України" випадках — також за рахунок Державного бюджету України.

Національний банк є юридичною особою, має відокремлене майно, що є об'єктом права державної власності і перебуває у його повному господарському віданні.

Національний банк щорічно складає кошторис доходів та витрат, який повинен забезпечувати виконання Національним банком його функцій, установлених Конституцією України та Законом України "Про Національний банк України". Національний банк включає до кошторису доходів та витрат прогнозовані доходи, а також прогнозовані витрати,

в тому числі амортизаційні відрахування, резерви під знецінення активів та інвестиції, що спрямовуються на забезпечення діяльності Національного банку. Національний банк відображає доходи та витрати, визначає прибуток (збитки) та складає фінансову звітність відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності.

Національний банк здійснює розподіл прибутку до розподілу після підтвердження зовнішнім аудитом та затвердження Радою Національного банку річного фінансового звіту у такому співвідношенні:

— 50 відсотків прибутку до розподілу спрямовується до загальних резервів та інших резервів Національного банку. Відрахування до загальних резервів проводяться поки сума загальних резервів не дорівнюватиме 10 відсоткам обсягу грошово-кредитних зобов'язань Національного банку;

— 50 відсотків прибутку до розподілу перераховується до Державного бюджету України наступного за звітним року.

Після формування загальних резервів у розмірі, передбаченому частиною п'ятою статті 5-1 Закону України "Про Національний банк України" прибуток до розподілу підлягає перерахуванню до Державного бюджету України у повному обсязі.

Відповідно до Конституції України основною функцією Національного банку є забезпечення стабільності грошової одиниці України. При виконанні своєї основної функції Національний банк має виходити із пріоритетності досягнення та підтримки цінової стабільності в державі.

Національний банк у межах своїх повноважень сприяє стабільності банківської системи за умови, що це не перешкоджає досягненню цінової стабільності.

Національний банк також сприяє додержанню стійких темпів економічного зростання та підтримує економічну політику Кабінету Міністрів України за умови, що це не перешкоджає досягненню цінової стабільності та стабільності банківської системи.

Розглянувши основні функції НБУ слід, перш за все, визначити фінансовий стан самого Національного банку на сьогодні, з метою вивчення можливостей повноцінного виконання покладених на нього функцій.

Показники рентабельності — основні індикатори фінансового стану юридичної особи. Але головне при проведенні фінансового аналізу не розрахунок показників, а вміння інтерпретувати отримані результати і використовувати їх для оптимізації економічних і фінансових процесів.

Показники рентабельності дозволяють оцінити ефективність діяльності суб'єкта господарювання.

Рентабельність — відносний показник економічної ефективності, який відображає рівень ефективності використання ресурсів і капіталу банку. Коефіцієнт рентабельності розраховується як відношення операційного прибутку до активів, ресурсів або потоків, що її формують. Рентабельність може бути виражена показниками прибутку в розрахунку на одиницю вкладених коштів або показниками прибутку, що міститься в кожній одержаній грошовій одиниці. Основними показниками, що характеризують рентабельність банківської діяльності, є ROA, ROE.

ROA (Return on Assets) — показник рентабельності використання активів банку. Розраховується як відношення прибутку банку після оподаткування на звітну дату до середньої вартості використовуваних банком активів за відповідний період і виражається у процентах.

ROE (Return on Equity) — показник рентабельності використання статутного капіталу банку. Розраховується як відношення прибутку банку після оподаткування на звітну дату до середньої вартості балансового капіталу за відповідний період і виражається у процентах.

За даними офіційного сайту Національного банку України сформуємо таблиці та проведемо порівняльний аналіз за останні п'ять років основних показників, що характеризують рентабельність банківської діяльності (ROE, ROA) (табл. 1).

Для розрахунку і аналізу ROE, ROA сформуємо таблицю відповідно до вимог (табл. 2).

Згідно нормативів розраховуємо показники рентабельності НБУ за останні п'ять років (табл. 3).

Отже, провівши розрахунки помічаємо, що глибока банківська криза 2008 — 2009 рр. не пройшла безслідно для Національного банку України. Про це яскраво свідчать великі від'ємні значення у 2009 році Δ ROA і Δ ROE, тобто у 2009 р. НБУ спрацював набагато гірше ніж у 2008 р. Результати 2011 року показують, що банк ще не повністю оговтався після кризи. Але вже у 2012 році спостерігається тенденція до зростання прибутковості активів так і прибутковості власного капіталу.

Показники рентабельності у 2012 році як основні індикатори фінансового стану суб'єкта господарювання, перевищують значення показників за попередні роки (показник ROA зріс на 48 %, в порівнянні з 2011 р., а прибутковість власного капіталу зросла майже на 65%) і сягнули максимальних значень в порівнянні з усіма досліджуваними періодами. Це свідчить про правильну фінансову політику Національного банку України в післякризовий період.

НБУ є особливим центральним органом державного управління, але при цьому він також є юридичною особою, що дає нам право не тільки отримувати результати про виконання, чи не виконання завдань, функції та повноважень покладених на Національний банк, а й досліджувати та аналізувати його фінансовий стан та вплив економічних чинників

Таблиця 1. Окремі дані фінансової звітності НБУ, млн грн.

№	Назва статті	31.12.2012	31.12.2011	31.12.2010	31.12.2009	31.12.2008	31.12.2007
1	Активи	398986	423647	425080	363181	349937	195286
2	Власний капітал	66904	86939	89169	96089	89971	16360
3	Прибуток	20914	14553	17084	2877	9547	5635

Таблиця 2. Окремі дані фінансової звітності НБУ для розрахунку ROE, ROA, млн грн.

№	Назва статті	2012	2011	2010	2009	2008
1	Середні активи, млн грн.	411417,5	424463,5	394130,5	356589	272641,5
2	Середній власний капітал, млн грн.	76921,5	88204	92779	93030	53165,5
3	Прибуток, млн грн.	20914	14553	17084	2877	9547

Таблиця 3. Показники рентабельності НБУ (ROE, ROA), %

№	Показник	2012	2011	2010	2009	2008
1	ROA	5,08	3,43	4,33	0,81	3,43
2	ROE	27,19	16,5	18,41	3,09	17,58
3	Δ ROA	1,65	-0,9	3,52	-2,62	-
4	Δ ROE	10,69	-1,91	13,32	-14,49	-

на нього. Прибутковість власного капіталу та прибутковість активів є лише частиною фінансового аналізу діяльності суб'єкта господарювання. І саме це дає нам перспективи на подальші дослідження.

Література:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. — К.: Україна, 1996.
2. Закон України "Про Національний банк України" від 20.05.1999 № 679-XIV (із змінами і доповненнями).
3. Банківська енциклопедія / С.Г.Арбузов, Ю.В. Колобов, В.І. Міщенко, С.В.Науменкова. — К.: Центр наукових досліджень Національного банку України: Знання, 2011. — 504 с.
4. Банківська справа: підручник для студ. вищ. навч. закл. / Лютий І.О., Криклій А.С., Міщенко В.І. та ін. — За заг. ред. І.О. Лютого. — К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2009. — 384 с.
5. Версаль Н.І. Основи банківського менеджменту: практикум: навч. посіб. / Н.І. Версаль. — К.: Фітосоціоцентр, 2013. — 184 с.
6. Офіційний сайт Національного банку України <http://www.bank.gov.ua>

References:

1. The Constitution of Ukraine (1996), The Law of Ukraine "On the National bank of Ukraine", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (Accessed 03 December 2013).
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine "On the National Bank of Ukraine", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/679-14> (Accessed 03 December 2013)
3. Arbuzov, S.G. Kolobov, U.V. Mishchenko, V.I. and Naumenkova, S.V. (2011), Bankivska entsyklopediya [The banking encyclopedia], Tsentru naukovykh doslidzhen "Natsional'nogo banku Ukrainy Znannya, Kyiv, Ukraine
4. Lyutyi, I.O. Kryklii, A.S. and Mishchenko, V.I. (2009), Bankivs'ka sprava [The banking], Vydavnycho-poligrafichnyy tsentr "Kyivskyi universytet", Kyiv, Ukraine
5. Versal, N.I. (2013), Osnovy bankivskogo menedzmentu [The foundations of the banking management], Fito-Sotsiotsentr, Kyiv, Ukraine
6. The official site of the NBU, available at: <http://www.bank.gov.ua>

Стаття надійшла до редакції 08.12.2013 р.